

О. Ю. Лавренюк, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
інституту права та безпеки
Одеського державного університету внутрішніх справ,

Г. Л. Грігорова, кандидат юридичних наук,
доцент кафедри цивільно-правових дисциплін
інституту права та безпеки
Одеського державного університету внутрішніх справ,

І. О. Сорока, доктор філософії,
викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
інституту права та безпеки
Одеського державного університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД КОМЕРЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

В статті досліджено міжнародний досвід комерційної діяльності та його впровадження в Україні. Розвиток комерційної діяльності в умовах глобалізації є одним із ключових чинників економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності держави. Україна, як частини світової економічної спільноти, що знаходиться на шляху реформування свого законодавства з метою його гармонізації з міжнародними стандартами. Одним із найважливіших аспектів цього процесу є вивчення міжнародного досвіду ведення комерційної діяльності та його імплементація в національне законодавство.

Визначено, що комерційна діяльність охоплює широкий спектр правових відносин, що регулюються нормами цивільного, речового, торгового та комерційного права. Успішний розвиток бізнесу неможливий без чітко визначених правових механізмів, які забезпечують ефективність ділових операцій, захист прав суб'єктів господарювання та стабільність ринкового середовища. З огляду на це, дослідження міжнародних моделей регулювання комерційної діяльності та можливості їхнього впровадження в Україні є надзвичайно актуальним. Враховуючи інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні у напрямку Європейського Союзу, важливим завданням є адаптація національного законодавства до норм і стандартів міжнародного права. Це стосується як правил функціонування підприємств, так і механізмів регулювання торгівлі, договірної права, вирішення комерційних спорів та інвестиційної діяльності. Впровадження кращих світових практик дозволить не лише підвищити ефективність бізнес-процесів в Україні, а й створити сприятливе середовище для залучення іноземних інвесторів.

Зроблено висновок, що впровадження міжнародного досвіду комерційної діяльності в Україні є стратегічно важливим завданням для подальшого розвитку національної економіки. Використання найкращих світових практик дозволить створити сучасну правову систему, яка сприятиме залученню інвестицій, розширенню міжнародної торгівлі, стимулюванню інноваційного бізнесу та формуванню конкурентоспроможного ринкового середовища.

Ключові слова: цивільне право, речове право, торгове право, комерційне право, імплементація, міжнародний досвід.

O. Yu. Lavreniuk, G. L. Grigороva, I. O. Soroka International experience of commercial activity and implementation in Ukraine

The article examines the international experience of commercial activity and its implementation in Ukraine. The development of commercial activity in the context of globalization is one of the key factors of economic growth and increasing the competitiveness of the state. Ukraine, as part of the global economic community, is on the path of reforming its legislation in order to harmonize it with international standards. One of the most important aspects of this process is the study of international experience in conducting commercial activities and its implementation into national legislation.

It has been determined that commercial activity covers a wide range of legal relations regulated by the norms of civil, property, commercial and commercial law. Successful business development is impossible without clearly defined legal mechanisms that ensure the efficiency of business operations, protection of the rights of business entities, and stability of the market environment. In view of this, the study of international models of commercial activity regulation and the possibility of their implementation in Ukraine is extremely relevant. Given the integration processes taking place in Ukraine towards the European Union, an important task is the adaptation of national legislation to the norms and standards of international law. This applies to both the rules for the functioning of enterprises and the mechanisms for regulating trade, contract law, the resolution of com-

mercial disputes, and investment activities. The implementation of best global practices will not only increase the efficiency of business processes in Ukraine, but also create a favorable environment for attracting foreign investors.

It is concluded that the introduction of international experience in commercial activities in Ukraine is a strategically important task for the further development of the national economy. Using the best global practices will allow creating a modern legal system that will help attract investments, expand international trade, stimulate innovative business, and create a competitive market environment.

Key words: *civil law, property law, trade law, commercial law, implementation, international experience.*

Актуальність дослідження. Розвиток комерційної діяльності в умовах глобалізації є одним із ключових чинників економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності держави. Україна, як частини світової економічної спільноти, що знаходиться на шляху реформування свого законодавства з метою його гармонізації з міжнародними стандартами. Одним із найважливіших аспектів цього процесу є вивчення міжнародного досвіду ведення комерційної діяльності та його імплементація в національне законодавство. Актуальність теми дослідження зумовлена низкою об'єктивних факторів. По-перше, процес глобалізації значно вплинув на розвиток міжнародної торгівлі та комерційних відносин, що вимагає від держави розробки універсальних правових механізмів регулювання підприємницької діяльності. Україна, як країна з перехідною економікою, повинна адаптувати своє законодавство до сучасних міжнародних стандартів, щоб забезпечити сприятливий інвестиційний клімат та підтримати розвиток національного бізнесу. По-друге, міжнародна практика показує, що ефективна система правового регулювання комерційної діяльності сприяє зростанню економіки, підвищенню рівня захисту прав суб'єктів господарювання, розвитку конкуренції та забезпеченню прозорості ринкових процесів. В Україні все ще існують численні проблеми, пов'язані з регулюванням бізнесу, зокрема щодо спрощення процедур реєстрації підприємств, забезпечення захисту прав власності, вдосконалення системи контрактного права та комерційного арбітражу. По-третє, європейська інтеграція України вимагає гармонізації її правової системи з нормами ЄС, зокрема у сфері торгового та комерційного права. Це стосується як регулювання підприємницької діяльності, так і механізмів вирішення комерційних спорів, дотримання конкурентного законодавства, регулювання ринкових відносин. Отже, дослідження міжнародного досвіду у сфері комерційного права та його імплементації в Україні є необхідним як з наукової, так і з практичної точки зору. Виявлення найбільш ефективних механізмів регулювання комерційної діяльності дозволить сформулювати конкретні пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства, що сприятиме покращенню економічної ситуації в країні та інтеграції у світовий економічний простір

Огляд останніх досліджень. Схожу до нашої проблематику досліджували науковці такі, як Абчук В.А., Апопій В.В., Багрова І.В., Виноградська А.М., Власюк В.Є., Гаркавенко С.С., Гетьман О.О., Дахно І.І., Криковцева Н.О., Курська Л.С., Сахарова О.Н., Стадник Г.В., Степаненко С.А., Прасол В.М., Редіна Н.І., Торкатюк В.І., Шутенко Л.М., Штерн Г.Ю., та інші. Однак, свою увагу вони звертали на загальні положення або аналізувати більш загальні, суміжні чи спеціальні виклики.

Мета статті полягає в тому щоб проаналізувати міжнародний досвід комерційної діяльності та упровадження його в Україні, визначення його ключових особливостей та формулювання рекомендацій щодо імплементації ефективних правових механізмів у національну систему права України.

Виклад основних положень. Комерційна діяльність охоплює широкий спектр правових відносин, що регулюються нормами цивільного, речового, торгового та комерційного права. Успішний розвиток бізнесу неможливий без чітко визначених правових механізмів, які забезпечують ефективність ділових операцій, захист прав суб'єктів господарювання та стабільність ринкового середовища. З огляду на це, дослідження міжнародних моделей регулювання комерційної діяльності та можливості їхнього впровадження в Україні є надзвичайно актуальним. Враховуючи інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні у напрямку Європейського Союзу, важливим завданням є адаптація національного законодавства до норм і стандартів міжнародного права. Це стосується як правил функціонування підприємств, так і механізмів регулювання торгівлі, договірної права, вирішення комерційних спорів та інвестиційної діяльності. Впровадження кращих світових практик дозволить не лише підвищити ефективність бізнес-процесів в Україні, а й створити сприятливе середовище для залучення іноземних інвесторів.

Визначаючи поняття комерція та комерційна діяльність слід зазначити, що на сьогодні відсутня стала точка зору у науковців. Так, наприклад, науковця І. Багрова, вважає, що комерційна діяльність – це товарно-грошовий обмін, в процесі якого товари від постачальника переходять у власність торгового підприємства з орієнтацією на потреби ринкового попиту [1, с. 27], а І. Дахно зазначає, що оперативно-організаційна діяльність по здійсненню операцій обміну товарно-матеріальних цінностей в цілях задоволення потреб населення і отримання прибутку [2, с. 40], В. Апопій, як спосіб реалізації комерційних процесів як послідовного виконання операцій, що забезпечують організаційні, економічні, соціальні, правові аспекти товарно-грошового обміну [3], укладчики навчального посібника з основ комерційної діяльності зазначають, що комерційною діяльністю є сукупність фінансово-економічних, правових та організаційних знань, навичок і дій, які направлені на виробництво будь-якої продукції для життєзабезпечення людства і одержання

прибутку [4]. Науковець С. Розумей, наголошує, що комерційна діяльність виступає об'єктивно необхідною категорією ринкової економіки. Саме від оптимального визначення етапів комерційної діяльності, а також від ґрунтовного аналізу на кожному з етапів залежить успіх підприємства на ринку, його конкурентоспроможність, а також розмір отриманого прибутку і ступінь задоволеності споживачів [5], а Ж. Крисько вказує, що комерційною діяльністю визнається діяльність, яка в умовах конкурентного середовища спрямована на організацію та управління процесами купівлі-продажу для задоволення попиту споживачів і збільшення капіталізації її суб'єкта. Операції, пов'язані з реалізацією підприємством комерційної функції, мають багато спільних рис із торговельними, проте містять істотні відмінності, що виокремлює комерційну функцію з-поміж інших у сфері товарно-грошового обігу [6]. Отже, комерційна діяльність є складним правовим феноменом, що охоплює норми цивільного, речового, торгового та комерційного права.

Україна на шляху до Європейського Союзу та запровадження світових стандартів підписала Угоду про асоціацію між Україною та ЄС [7] а саме підписано економічну частину Угоди – розділи III «Юстиція, свобода та безпека», IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею», V «Економічне та галузеве співробітництво» та VI «Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби із шахрайством». Відповідно до чого наша країна взяла на себе зобов'язання щодо гармонізації свого законодавства з європейськими стандартами, що передбачає реформування системи регулювання підприємницької діяльності, спрощення процедур реєстрації бізнесу, посилення захисту прав власності, вдосконалення антимонопольного законодавства та створення ефективних механізмів вирішення комерційних спорів. У світовій практиці правове регулювання цієї сфери відбувається на основі чітких нормативних підходів, які спрямовані на забезпечення правової визначеності, сприятливого бізнес-клімату, захисту прав підприємців та створення умов для економічного зростання.

Особливу увагу, було звернуто на успішні правові моделі, що діють у провідних країнах світу, зокрема в державах Європейського Союзу, США, Канаді та Японії, базуються на принципах вільної конкуренції, рівності учасників ринку, захисту прав інвесторів і забезпечення ефективного механізму вирішення комерційних спорів. Так, наприклад у 2023 році світовою організацією торгівлі (СОТ) було проведено засідання, присвячене п'ятнадцятому Огляду торговельної політики Японії на якому зазначалось, що Японія є одним із найбільших торговельних та інвестиційних партнерів, а також основним ринком для експорту та/або імпорту товарів і послуг. У 2019–2020 роках через пандемію COVID-19 обсяги торгівлі Японії суттєво знизилися, проте зросли вже у 2021 році, перевищивши «до пандемічний» рівень. У структурі торгівлі товарами продовжують домінувати промислові товари, які становлять понад 85 відсотків експорту та близько 60 відсотків імпорту. Частка сільськогосподарської продукції складає 11–12 відсотків в структурі імпорту та близько 2 відсотки в структурі експорту. Водночас на продукцію видобувної промисловості припадає до 5 відсотків експорту та понад 30 відсотків імпорту, насамперед імпорту нафти. Китай залишається основним напрямом експорту товарів з Японії (його частка у 2021 році становила близько 22 відсотка), друге та третє місця посідають Сполучені Штати Америки (18 відсотків) та Європейський Союз (9,2 відсотка). Китай, ЄС і США є також основними постачальниками імпортованих товарів до Японії (їх частки становлять відповідно 24 відсотки, 11,1 відсотка та 10,7 відсотка від загального імпорту) [8].

Цікавим є Канадське законодавство, що дає можливість використовувати компанії з нульовою ставкою оподаткування – LP (Limited Partnership). LP не є юридичними особами, але мають їх ознаки: можуть відкривати банківські рахунки, укладати угоди з контрагентами в рамках здійснюваної діяльності тощо. Канадські партнерства LP з іноземними засновниками, які не ведуть комерційну діяльність і не отримують дохід на території країни, звільняються від сплати податків [9].

У 2024 році світовою організацією торгівлі (СОТ) було проведено огляд економіки Канади, де зазначено, що міжнародна торгівля товарами та послугами залишається основою розвитку економіки Канади (у 2022 році її частка складала 67 відсотків від ВВП). Основні торговельні потоки продовжують концентруватися на найбільшому для Канади ринку – США. Канада є одним з найбільших експортерів та імпортерів вуглеводнів, а також експортером критичних мінеральних ресурсів, відіграючи провідну роль у міжнародному регулюванні цієї сфери. У період між оглядами здійснювалися заходи, спрямовані на удосконалення торговельного режиму Канади. Зокрема, Стратегією розвитку торгівлі Канади було передбачено цілі з сприяння експорту та диверсифікації, при цьому не лише стосовно експортних ринків і товарів, а і щодо бізнесу та осіб, залучених у торгівлю, включаючи жінок, представників корінного населення та інших мало представлених груп. У відповідності до зазначених цілей у період між оглядами Канадою було реалізовано заходи з спрощення процедур торгівлі, удосконалення законодавства з питань конкурентної політики та інтелектуальної власності, сприяння науковим дослідженням та розробкам, оновлено регулювання в основних секторах економіки, а також збільшено кількість укладених угод про вільну торгівлю [10]. Між Україною і Канадою було підписано Конвенцію про уникнення подвійного оподаткування та попередження ухилень від сплати податків стосовно доходів і майна [11]. Таким чином, можемо стверджувати, що імплементація міжнародного досвіду у сфері комерційної діяльності в Україні потребує комплексного підходу, який передбачає не лише внесення змін до законодавства, а й реформування адміністративних процедур, створення сприятливого інвестиційного клімату та підвищення правової культури учасників ринкових відносин. Зокрема, важливим

напрямом є вдосконалення механізмів електронного урядування, цифровізації адміністративних процесів та інтеграції України у міжнародні торговельні мережі. Особливо слід зазначити, що міжнародний досвід, особливу роль приділяє у забезпеченні ефективного функціонування комерційного права відіграє правова система захисту прав суб'єктів господарювання. У цьому контексті важливо розробити більш ефективні механізми арбітражного та судового вирішення спорів, забезпечити рівноправність сторін у договірних відносинах, запровадити додаткові гарантії для малих та середніх підприємств, що сприятиме економічному розвитку країни.

З огляду на зазначене, можна зробити висновок, що впровадження міжнародного досвіду комерційної діяльності в Україні є стратегічно важливим завданням для подальшого розвитку національної економіки. Використання найкращих світових практик дозволить створити сучасну правову систему, яка сприятиме залученню інвестицій, розширенню міжнародної торгівлі, стимулюванню інноваційного бізнесу та формуванню конкурентоспроможного ринкового середовища. Подальші дослідження в цій сфері можуть бути спрямовані на глибший аналіз конкретних аспектів міжнародного досвіду, що мають найбільший потенціал для адаптації в Україні, а також на вивчення правових механізмів, які сприятимуть усуненню перешкод для розвитку підприємницької діяльності в країні.

Список використаних джерел:

1. Багрова І. В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Підручник для вузів / І. В. Багрова, Н. І. Редіна, В. Є. Власюк, О. О. Гетьман О.О. Київ.: Центр навч. літ-ри, 2004. 580 с.
2. Дахно І. І. Міжнародна торгівля: навч. посіб. / І. І. Дахно. Київ.: МАУП, 2003. 296 с.
3. Комерційна діяльність : підруч. / за ред. проф. В. В. Апопія. Київ. : Знання, 2008. 558 с.
4. Шутенко Л.М., Стадник Г.В., Степаненко С.А., Торкатюк В.І., Штерн Г.Ю., Прасол В.М Основи комерційної діяльності: Навчальний посібник, Харків: ХНАМГ, 2007. 379 с.
5. Розумей С.Б. Сутність та етапи комерційної діяльності підприємства. Економіка і суспільство. Випуск № 14. 2018. С. 498–504.
6. Крисько Ж. Сутність та види комерційної діяльності підприємства. Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє Випуск 18.2013. С. 75–83.
7. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. URL: <https://mfa.gov.ua/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-ta-yes>
8. Огляд торговельної політики Японії. Офіційний сайт Міністерства економіки. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=7804c20b-d3fb-42b5-959d-27bf320d7480&title=OgliadTorgovelnaiPolitikiYaponii>
9. Бізнес в Канаді. URL. <https://fbs-tax.com/uk/tax-planning/canada/>
10. Огляд торговельної політики Канади. Офіційний сайт Міністерства економіки. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail/1794150b-c96c-4501-aa46-7030d73a8bf0?lang=uk-UA&title=OgliadTorgovelnaiPolitikiKanadi&isSpecial=true>
11. Конвенція між Україною і Канадою про уникнення подвійного оподаткування та попередження ухилень від сплати податків стосовно доходів і майна . URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124_674#Text